

SERİ
SERIE B

CİLT
TOME XXII

SAYI
FASCICULE I

1972

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES FORESTIÈRES
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK ÖĞRETİM VE EĞİTİM ESASLARINA GENEL BİR BAKIŞ *

Yazanlar :

Prof. Dr. Fehim FIRAT, Doç. Dr. Bekir Sıtkı EVCİMEN, Doç. Dr. Faik YALTIRIK

I. GİRİŞ

Bilindiği üzere, bir taraftan nüfus artışı ve ihtiyaçların çoğalması, diğer taraftan mevcut orman kaynaklarının çeşitli nedenlerle azalması, onların topluma yarar arz'ını kısıtlamış ve bunun sonucu olarak insan - orman ilişkilerinin veya diğer bir ifade ile insanların ormandan yararlanmasının bir düzene sokulması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu zorunluluk da ormancılığın doğuş nedenini teşkil etmiştir.

İhtiyaç - vasıta ilişkilerinin bu türlü seyri ile ekonomik bir obje niteliğini kazanan ormanların bu ilişkiyi düzenleyecek bilgilerle donatılmış kimseler tarafından işletme ve idare edilmesi gereği de, ormancuların ayrı ve müstakil bir meslek mensubu olarak mütalâa edilmesi ve yetiştirilmeleri sonucunu doğurmuştur. İşte, ormancılık öğretim ve eğitimi bu gerek ve sonucun ortaya çıkardığı bir müessesedir.

Nihayet, bütün sosyal faaliyet ve olgulardakine benzer olarak, değişen ve gelişen ekonomik koşullar muvacehesinde ormanlardan daha iyi ve çeşitli şekilde yararlanma ve dolayısıyla bu yararlanmayı gerçekleştirecek ormancuların daha yetenekli bir şekilde yetiştirilmeleri ihtiyacı ormancılık ilminin gelişimini hazırlamış, bunun yanında ormancılık öğretim ve eğitimi de etkileyerek bugünkü seviyesine ulaştırmış bulunmaktadır.

Ormancı, belli bir meslek adamı olarak yine belli bir fonksiyona sahip olunca, bu görevi veya fonksiyonu en iyi şekilde yapabilmesi için kendisine gerekli bilgi ve yeteneklerin verilmesi bir öğretim ve eğitim konusu olmaktadır.

*) 10 - 14/Ocak/1972 tarihinde Ankara'da toplanan Türkiye Orman Mühendisliği IV. Teknik Kongresine «Ormancılık Öğretim ve Eğitim Programları, Başarıyı Teşvik ve Değerlendirme» başlığı ile bir tebliğ olarak verilmiştir.

Ormancılık öğretim ve eğitiminin amacı, belirli hizmetleri yeterli seviyede gerçekleştirebilecek meslek adamı yetiştirmek olduğuna göre, söz konusu program ve metodların veya daha genel bir deyişle öğretim - eğitim organizasyonunun bu amacı sağlayacak şekilde hazırlanması ve kullanılması gereği de açıktır. Şu hade, böyle bir sonuca ulaşmak için herşeyden evvel bu hizmetlerin veya hizmet dallarının belli edilmesi, bunların ne ölçüde gerçekleştirileceğinin saptanması, ondan sonra da yeterli seviyede eleman yetiştirecek programların ve bu amaçla kullanılacak öğretim - eğitim metodlarının kararlaştırılması gerekir.

Problemi bu yönüyle ele alınca, ormancılık öğretim ve eğitim programlarını somut olarak konu etmek, örneğin şu dersleri şu seviyede şu süre içinde öğretmek şeklinde hükümlere gitmenin bir bakıma güçlüğü, bir bakıma da temelsizliği ortaya çıkmaktadır.

Metodlar için de aynı şey söylenebilir. Bilinen öğretim ve eğitim metodlarından biri, bir görüş karşılığı, tavsiye edilebilir. Ancak bilindiği üzere öğretim ve eğitim, ilgili diğer faktörler yanında, esasları ihtiyaç ve özelliklere göre tayin edilmiş olan bir öğretim - eğitim politikasına göre yürütülür. Böyle bir politika, pek tabii olarak, değişik kademelerdeki öğretim - eğitimi ve bu arada uygulanacak metodları organik bir bütün olarak ele almak durumundadır.

Özellikle memleketimiz ormancılığında bugüne kadar hizmetler veya hizmet dalları gereken açıklıkla belli edilmiş, buna göre bu hizmetleri görebilecek elemanlardan talep edilecek yeterlilik dereceleri tayin edilmiş, hatta hangi hizmet gurubu için ne miktarda elemana ihtiyaç bulunduğu dahi kesin olarak kararlaştırılmış değildir. Oysa, bir bölümünü de programların ve metodların teşkil ettiği öğretim ve eğitim planlamasının yapılabilmesi için, yukarıda açıklanan konularda yeterli bilgiye ihtiyaç vardır.

Metodlara gelince, memleketimizde genel öğretim ve eğitimin bütün kademeleriyle uygun bir politika çerçevesinde yürütüldüğü söylenemez. Bu bakımdan, ormancılık eğitimi ve özellikle öğretim metodlarını ayrı olarak ele almak mümkün fakat kolay değildir. Bu husus, özellikle yüksek ve hatta orta dereceli ormancılık öğretim ve eğitimi için söz konusudur. Örneğin, daha evvelki öğretim aşamalarından devamlı olarak *metin ezberlemek* alışkanlığı ile gelen bir öğrenciye, daha iyi ve yararlı sonuçlar verir düşüncesi ile aktif öğretim metodu uygulamak, öğretim metodlarında radikal olarak nitelendirilebilecek değişiklikler yapmak, bir takım önemli sakıncalara yol açacağı nedeniyle kaçınılması gereken bir husustur.

Bu durumda bir yandan ormancılığın genel gelişmesi, bir yandan da memleketimiz ormancılığında entansite derecesinin yükselmesi ile ilgili olarak, iş bölümü ve ihtisaslaşma zorunlulukları da nazara alınarak, öğretim ve eğitim planlaması ve dolayısıyla program ve metodlar konusunda detaylı teklifler yapabilmek, konunun mahiyeti ve tebliğin sınırlılığı itibarile müşkül olduğu gibi, ayrıca pratik bir değer de ifade etmeyecektir.

Tebliğ bu mülâhazaların ışığında, genel olarak öğretim ve eğitim, programları, metodları, başarıyı değerlendirme ve teşvik konularına değinilmesi; ormancılık öğretim ve eğitiminin dayanması gereken genel ilkelerin belirtilmesi, sonra da bunlara göre memleketimizdeki ormancılık öğretim ve eğitiminin çeşitli kademeleri itibarile gözden geçirilmesi, şeklinde hazırlanmış bulunmaktadır.

II. GENEL OLARAK ÖĞRETİM VE EĞİTİM, PROGRAMLARI, METODLARI, BAŞARIYI DEĞERLENDİRME VE TEŞVİK

A. Öğretim ve Eğitim :

Birbiri ile çok sıkı ilişkisi olan bu iki kavramın, gerçekte farklı şeyler olmalarına rağmen, ilk nazarda ayrılmalarında güçlük vardır. Nitekim, çok defa birbiri ile karıştırılmakta ve bazen yanlış anlamlara yol açacak şekilde biri diğersinin yerine kullanılmaktadır¹. Bunun için konunun başında bu iki kavramın anlamı üzerinde bir açıklığa kavuşmak yararlı görülmüştür.

Bilindiği üzere öğretim (eski dilde talim, ingilizce teaching), belli konu veya konularda sistemli, metodlu ve programlı bir şekilde bilgiler sağlamaktadır. Öğretim, bir defa ve belirli sürelerle verilir ve diploma ile belgelenir². Bir görüşe göre de öğretim, genel olarak eğitimin bir bölümünü teşkil etmektedir³.

Eğitim (eski dilde terbiye, ingilizce training) ise, «bir kimsenin bilgi, beceri, tutum ve âdetlerini sistemli bir şekilde geliştirerek onun şimdiki ve gelecekteki işinde daha verimli çalışmasını sağlamaktır»⁴. Başka bir tarif, eğitimi, «bir kimseyi belli bir fonksiyonu yerine getirmeye yetenekli kılacak genel ve kompleks bir işlemdir» şeklinde yap-

1) Kalkandelen, H. : 1966. Devlet Memurlarının Eğitimi, Hizmetiçi Eğitim Kuruluşları ve Üniversite, S. 373.

2) 1) deki eser S. 374.

3) Molitar, A. : 1959. The University Teaching of Social Sciences - Public Administration, S. 15.

4) Millî Prodüktivite Merkezi : 1969. Eğitim Metodları, S. 1.

makta ve eğitimin, normal olarak öğretimden sonraki asıl faaliyet safhasında da devam edeceğine işaret olunmaktadır⁵. Nihayet bir üçüncü kaynaktan, öğretimle eğitimin farklarının konu, amaç, metodoloji ve süreklilik bakımından belirtilebileceği kaydedilmekte ve eğitim «bir hizmete girmiş olan kimseye, yapmaktan olduğu ve ileride göreceği hizmetleri yerine getirmede ihtiyacı bulunan yeni bilgi, hüner ve davranışlar kazandıran, o kimsenin beceri kabiliyetini arttıran bir süreçtir» şeklinde tarif edilmekte; eğitimin öğretimi izleyeceği, bundan sonra hizmete gireceği ve kişilerin mesleklerini icra ettikleri sürece devam edeceği bildirilmektedir. Aynı kaynak, öğretimi İngilizce *education* karşılığı olarak almakta ve *teaching* kelimesi karşılığında *öğretiyi* kabul etmektedir⁶. Oysa öğretimi, dilimizde genellikle *doktrin* karşılığında kullanılmaktadır.

Görülüyor ki, yapılan açıklamalara rağmen bu iki terimin tam ve kat'i bir ayırımı kolay olmayacak ve kullanmada yine de karışıklık söz konusu bulunacaktır. Zira, eğitim için çok defa *meslekiçi* sıfatının kullanılması, bir de *meslek öncesi* eğitiminin varlığına çağrışım yapmaktadır. Nitekim, ormancılık gibi uygulamalı mesleklerin öğretimi sırasında *tatbikatlar, stajlar ve ekskürsiyonlar* yapılmakta, böylece «bir kimseyi belli bir fonksiyonu yerine getirmede yetenekli kılmak» şeklindeki eğitim tarifi, geçerli olabilmektedir. Diğer taraftan, öğretimin bilgi vermek şeklindeki tarifi muvacehesinde ve meslekiçi eğitimde de bilgi vermek keyfiyeti söz konusu olduğuna göre, bu yönden de bir karışıklık nedeninin ortaya çıkması mümkündür.

Bu açıklamalardan sonra, belli bir meslek adamının, belli fonksiyonunu yerine getirebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan bu yetiştirme süreçlerinden öğretimi *bilme*, eğitimi *yapabilme*, meslek süresince devam edecek olan meslekiçi eğitimi de *daha iyi yapabilme*, *etkenlik ve yeteneği geliştirme* şeklinde genel olarak tanımlamak ve anlamak yerinde olur.

B. Öğretim ve Eğitimin Genel Niteliği :

Bir tarife göre öğretim bir *organizasyon*'dur ve başarılı bir öğretimin en iyi kıstası *sonuç*'tur. Bu sonucun başarılı olması; işe yaranan, fayda veren, öğrenenin öğrendiğini kişisel veya meslek hayatında yeterli derecede kullanmasını mümkün kılan bir öğretimle sağlana-

5) Molitar, A. : 1959. The University Teaching of Social Sciences - Public Administration, S. 15.

6) Kalkandelen, H. : 1966. Devlet Memurlarının Eğitimi, Hizmetiçi Eğitim Kuruluşları ve Üniversite, S. 373 - 374.

caktır⁷. Böyle bir sonucun elde edilmesinde ve devam ettirilerek geliştirilmesinde ikinci süreci teşkil eden eğitimi de aynı şekilde bir organizasyon olarak kabûl etmek, niteliğinin bir icabı olmaktadır.

Öğretim ve eğitim bir organizasyon olunca, öğretmen ve eğitmenin de birer *organizatör* kişiliğine sahip bulunması gerekmektedir. Böylece başarılı bir yetiştirme organizasyonu gerçekleştirme amacını gözeten organizatör, bu sonucu almak üzere bazı araçlar kullanma durumundadır ki, öğretim - eğitim programları ve metodları, başarıyı değerlendirme ve teşvik bu araçların önde gelenleridir.

C. Öğretim - Eğitim Programları :

Belli bir fonksiyonu yerine getirebilmenin ilk şartı, o konuda bilgi sahibi olmaktır. Buna göre de öğretim - eğitim programlarının hazırlanmasında gözetilecek ilk esas, yetiştirmenin hedefi olan «belli konulardaki bilgilerin verilebilmesini mümkün kılmak» olmalıdır. Buna *amaç* da denebilir.

Yine belli bir fonksiyonu, değişik seviyelerde sağlamak söz konusudur. Bu, bir bakıma amaçla birlikte mütalâa edilen bir husus olmakla beraber ikinci esas olarak ve *yetiştirme* (verilecek bilgi) *seviyesi* şeklinde ifade edilebilir.

Diğer bir esas, uygulamalı öğretimde teorik bilgiler yanında pratik yetenek de verileceğinden, programların buna göre hazırlanması gereğidir.

Öğretim ve eğitim programlarının hazırlanmasında gözetilecek bir başka esas, programları uygulayacak olan kuruluşların bazı özel veya yan amaçları olup olmadığıdır. Üniversiteler, bu konuda bir örnek olarak zikredilebilir.

Öğretim ve eğitim programlarında belirlenmiş süre içinde verilmesi öngörülen tüm bilgi ve yeteneklerin, organik bir sıra içinde düzenlenmesi gereği aşikârdır. Örneğin, ilk devrede temel bilgilerin, ikinci devreye de asıl meslek bilgilerinin verilmesi gibi.

Öğretim - eğitim süresi, uygulanacak metod, öğrenci sayısı, hizmet alanının ihtiyaçları, daha önceki öğretim - eğitim kurumlarının ilgililikleri, memlekette izlenen genel eğitim politikası, programların hazırlanmasında gözönünde tutulması gereken diğer faktörlerdir.

7) Mursell, J.L. : 1954. Successful Teaching, S. 18.

Belirli nitelik ve seviyede bir hizmeti görebilecek kimselerin yetiştirilmesi hedefine, başkalarının da ilâve edilebileceği (örneğin, öğretmen ve eğitimcilerin varlığı, nitelik ve özellikleri gibi) bu esaslara göre tertiplenecek öğretim ve eğitim programlarının uygulanması ile varılmaya çalışılacaktır.

Programlar dinamik karakterde olmalıdır. Bu dinamizm, etkili bütün faktörlerin ve konu ile ilgili gelişmelerin yakından izlenmesi ve öğretim - eğitim programlarının sık sık gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi ile sağlanır.

Aslında, yetiştirmede başvurulacak çeşitli amaçları teker teker veya somut olarak ele almak olanağı yoktur. Bu itibarla, öğretim - eğitim programlarının hazırlanmasında diğer vasıtaların da durumlarını ve kullanılma olanaklarını gözönünde tutmak gerekir. Örneğin, öğretim - eğitim metodları, konu ile ilgili araştırmaların nitelikleri, yayınlar ve diğer faktörler bu programların tertiplenmesinde söz sahibi olacaktır.

D. Öğretim - Eğitim Metodları :

Bilindiği üzere toplu (grup) öğretimde bugün bilinen iki temel metod vardır. Bunlardan birincisi (eski dilde *takrir*), gerekli bilgilerin, gerekli görülen detay içinde guruba (öğrencilere) anlatılması şeklinde uygulanır. Takrir (konuşma) sonunda, bazan öğrencilere konu ile ilgili soruların sorulması için zaman ayrılır⁸ 9. Öğrencilerin konuyu öğrenip öğrenmediği, arada ve öğretim süresi sonunda yapılan imtihanlarla yoklanır ve değerlendirilir. Öğretmen - öğrenci ilişkisinin (dialogunun) asgari seviyede olduğu bu öğretim - eğitim metodu, açıklanan özelliğinden dolayı *Pasif Metod* diye isimlendirilmektedir.

İkinci temel öğretim - eğitim metodunda, öğretmen belli bir konuyu genel hatları ile takdim eder, yararlanılacak kaynak ve imkânları belirtir, konunun belli bir süre içinde yeterli şekilde hazırlanması işi öğrenciye bırakılır. Sonradan öğretici, konunun ne dereceye kadar öğrenildiğini yoklama suretile araştırır, soruları cevaplandırır, anlaşılmayan hususları açıklar ve gurupta yeterli hakimiyetin sağlandığına kanaat getirince bir başka konuya geçer. Yön verme fonksiyonunun öğretmen tarafından yerine getirildiği, gerekli bilgilerin toplanması ve konuya nüfuz edilmesi hususunun ise öğrencilerin kişisel gayretlerine bırakıldığı bu metodda, öğretmen - öğrenci dialogu yüksek seviyededir.

8) Gülgün, N. : 1969. Hizmetiçi Eğitim ve Öğretim Tekniği, S. 90.

9) Millî Prodüktivite Merkezi : 1969. Eğitim Metodları, S. 10.

Metod, açıklanan özelliklerinden dolayı *Aktif Metod* olarak adlandırılmaktadır.

Uygulamada bu iki temel öğretim ve eğitim metodunun ara şekilleri veya kombinasyonları söz konusu olabilmekle beraber, kişisel yetenekleri amaca yönelmesi, arayıcı, bulucu ve sentez edici eleman yetiştirmesi ve esasen modern öğretim - eğitim metodu olması nedeniyle, çağımızda genellikle Aktif Metod tercih edilmektedir. Ancak, bu metodun uygulanmasını kısıtlayan koşullar söz konusu olabilir, gerekli şartlar sağlanmadıkça metodun uygulanma olanağı yoktur.

Öğretim metodları ile ilgili olarak dünya üniversitelerinde, öğretim süresinin öğrenci tarafından kullanılabilmesi bakımından başlıca iki örnek olduğu görülmektedir. Bunlardan genellikle klasik Avrupa üniversitelerinde uygulanan birinci sistemde, öğrenci, mecburi nitelikteki tatbikat ve laboratuvar çalışmaları dışında serbesttir, derslere devam etmesi zorunluluğu yoktur; bu yönü ile vaktini kendi değerlendirir. Amerikan üniversiteleri örneği olan ikincisinde ise, öğretim süresinin kullanılmasına öğretmen yön verir. Öğrenci, günü gününe konuları öğrenmek durumunda olduğundan derslere devam zorunluluğunu duyar ve öğrenme bakımından vaktin değerlendirilmesi kendisine bırakılmaz¹⁰.

Yetişkinlerin eğitiminde (mesleki eğitim) de konferans, seminer, kurs, simpozyum, panel, olay incelenmesi (Case Study), demonstrasyon ve geziler (Ekskürsiyon) gibi asıl ve yardımcı nitelikte metodlar söz konusudur¹¹. Yine bu alandaki metodlar bir başka şekilde sınıflama ile :

1 — Grup eğitim metodları (takrir, gösteri, dört safha metodu, iş rotasyonu),

2 — Grup tartışmaları (güdümlü grup tartışması, küçük gruplarla tartışma, örnek olay incelemesi, araştırmalı örnek olay inceleme metodu, rol oynama metodu, bekleyen problemler metodu, problem çözümlenme grup tartışması),

3 — Dinleyici önünde yapılan grup tartışmaları (panel, simpozyum, forum), şeklinde gösterilmektedir¹².

Öğretim ve eğitim metodlarının seçiminde de, programların ter-tiplenmesini etkileyen faktörler yine söz konusu olmaktadır. Esasen

10) FAO. : 1964. Advisory Committee on Forestry Education, S. 8.

11) Gülgün, N. : 1969. Hizmetiçi Eğitim ve Öğretim Tekniği, S. 90 - 98.

12) Milli Produktivite Merkezi : 1969. Eğitim Metodları, S. 10 - 130.

evvelce de ifade edildiği üzere, eğitim program ve metodlarını birbirinden ayrı şekilde ele almak güçlüğü vardır. Bununla beraber, belirtilen faktörler içinde öğretim - eğitim metodunun seçimine ön plânda etki yapanları :

- 1 — Öğretim - eğitim amacı
- 2 — Öğrencilerin yetenekleri
- 3 — Öğretim - eğitimin konusu
- 4 — Öğretim - eğitim süresi ve ilgili araçlar
- 5 — Öğrencilerin sayısı
- 6 — Maliyet

şeklinde belirtmek mümkündür ¹³.

E. *Öğretim ve Eğitimde Başarıyı Değerlendirme ve Teşvik :*

Öğretim ve eğitimde başarı kıstasının sonuç olduğu ve bu sonuçtan talep edilen nitelik evvelce açıklanmıştı. İşte, sonuca gidişte başarılı veya yeterli olup olunmadığı, amaca ne seviye ve ölçüde ulaşıldığı yahut ulaşılmakta olduğu, öğretim - eğitim süresi içinde ve sonunda yapılan kontrollerle anlaşılacaktır. Bu kontrollerin, başarılı veya yeterli olup olmadığının ortaya konması ile öğrenci yönünden önemi olduğu kadar, uygulanan program ve metodların bu sonucu sağlamada ne derecede etkili olabildiklerini belli etmesile de öğretici - eğitici yönünden önemi olmak gerekir.

Öğretim süresi içinde ve sonunda yapılan başarıyı değerlendirme kontrollerinin; soru - cevap, gözlem, test, imtihan, ödev (proje) hazırlatma gibi çeşitli şekilleri vardır. Uygulamalı öğretim - eğitimde, bunların hem bilme hem de yapabilme yeteneğini ölçecek şekilde uygulanmaları gereği aşikârdır.

Yüksek öğrenimde başarıyı değerlendirme konusunda, metod bahsinde açıklanan iki örnekten Avrupa üniversiteleri sisteminde genellikle ara yoklamaları hemen hiç yoktur. Amerikan üniversiteleri sisteminde ise, sık sık testler ve ara yoklamalar yapılarak öğrencinin başarı çizgisi üstünde olup olmadığı titizce araştırılmaktadır.

Öğretmen - öğrenci ilişkilerinin sıklığı, bu diologun sağlanıp sağlanmaması; kişisel özelliklerin, değerlendirmede nazara alınıp alınma-

13) Millî Prodüktivite Merkezi : 1969. Eğitim Metodları, S. 7.

masını tâyin eder. Modern öğretim - eğitim'de kişisel özellikler üzerinde durulması ve işlenmesi benimsenmiş olup, değerlendirmede de bu prensibin gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır. Bu itibarla, öğrencilerin başarı ve gelişmelerinin ölçülüp değerlendirilmesi, ileri ülkelerin çoğunda objektif esaslara bağlanmıştır. Klâsik imtihanlar yanında objektif testler yardımıyla, öğrencilerin bilgilerle beraber muhakeme ve öğrendiklerini kullanabilme yeteneklerini, kişisel kabiliyetlerini, sosyal olgunluk ve davranışlarını ve eğilimlerini de ölçme ve değerlendirme yoluna girilmiş bulunmaktadır. Böylece sınıf geçme konusunda, öğrencilerin zihni gelişme ve başarılarından başka bedenî, ruhî ve sosyal bakımdan durumları ve gelişmelerinin de, bu standartlaştırılmış testler vasıtasıyla tespiti ve gözönünde tutulması mümkün olabilmektedir¹⁴.

Değerlendirmede not, kredi v.d. çeşitli kıstaslar kullanılabilir. Bu konuda gözetilecek genel esas, yukarıda açıklanan hususları yeterli hassasiyetle ve objektif olarak değerlendirme olanağının sağlanmasıdır.

Başarıyı teşvik konusuna gelince: Öğretim ve eğitimde başarıya ulaşmanın bir yolu da budur ve bu psikolojik faktörün uygun ve olumlu şekilde kullanılması gereği açıktır. Bunun da, öğrenciler arasında olumlu bir rekabet havası yaratmak, başarılı olanlara gerek öğretim süresi içinde gerek meslek hayatında bazı haklar tanımak, maddî veya manevî yoldan mükâfatlandırmak gibi değişik vasıtaları vardır.

Öğretim organizasyonunu yürütecek olan öğretmenin (organizatörün) başarılı olabilmesi şartları arasında; cesaret verici olması, eksiklikleri belirtmek yerine kuvvetli tarafları ortaya koyması, mümkün olduğu kadar sorumluluk vermesi¹⁵ de vardır ki, bunlar başarıyı teşvik konusu ile ilgili niteliklerdir.

Başarıyı teşvik, sonucun başarı derecesine etkisi bakımından ihmal edilmemesi gereken ve birçok memleketlerde örnek olacak şekilde ve geniş ölçüde kullanılan bir prensip ve vasıtaadır.

III. ORMANCILIK ÖĞRETİM VE EĞİTİMİNİN DAYANDIĞI GENEL İLKELER VE BUNLARIN ÖĞRETİM - EĞİTİM PROGRAM VE METODLARI İLE İLİŞKİSİ

Ormancılık, belli konularda hizmet görmeye yetenekli eleman talep eden bir hizmet koludur. Bu itibarla elemanların yetiştirilmelerinde uygulanacak öğretim ve eğitim programları ile metodlarının tâyi-

14) Türkiye Eğitim Millî Komisyonu : 1961. Türkiye Eğitim Millî Komisyonu Raporu, S. 103.

15) Mursel, J.L. : 1954. Successful Teaching. S. 21 - 22.

ninde, ormancılık mesleğinin genel nitelikleri pek tabii olarak dikkat nazarına alınacaktır. Bu bölümde, bu niteliklerle ilgili öğretim - eğitim ilkeleri ana hatları ile gözden geçirilmiştir.

A. Ormancılıkta Söz Konusu Olan Hizmetler ve Bunların Belirtilmesi İhtiyacı :

Ormancılıkta söz konusu olan ve gerçekleştirilmeleri talep edilen hizmetlerin temel niteliğini, ormancılığın tarifinden çıkarmak mümkündür. Ormancılık, toplumun ormanlardan madde ve hizmet olarak devamlı yararlanmasını sağlamak üzere yapılan teknik, ekonomik, biyolojik, sosyal ve planlı çalışmalardır, şeklinde karakterize edilebilir. Bu çeşitli ve çok yönlü temele dayanan faaliyet konuları itibarile de ormancılık, diğerlerinden bariz farklarla ayrılan bir hizmet sektörüdür.

Buna göre her seviyeden ormancıların, kendi seviyelerinde hizmet göreceği şekilde gerekli bilgilerle teçhiz edilmek zorunluluğu vardır. Şu halde ormancılık öğretim - eğitiminde ve dolayısıyla program ve metodların tespitinde ilk ve tabii temel ilke, ormancılığa özgü belirli hizmetleri gerçekleştirebilecek nitelikte meslek adamı yetiştirmek olmalıdır.

Bu ilkeyi sağlamanın ön şartı ise, talep edilen ormancılık hizmetlerini nitelikleriyle belirtmek, genel deyimile hizmet çeşitlerini veya gruplarını ortaya koymaktır. Bu suretle ormancının hangi hizmeti ne seviyede yapacağı tespit edilmiş, böylece kendisine verilecek bilgi ve yeteneğin niteliğini ve derecesini saptamak olanağı sağlanmış bulunacaktır. Genel deyimile bu bir talep - arz meselesidir.

Ormancılığımızda bugüne kadar çeşitli hizmetler görülmüş olmakla beraber, söz konusu hizmetlerin ana konuları itibarile açıkça ve sınırları kat'i bir şekilde belli edildiği söylenemez. Teşkilâtın başkanlık seviyesinde kuruluşa sahip olmasından sonra teşkil edilen dört esas hizmet grubundan (Genel Müdürlükten) ORKÖY'ün kaldırılmasının düşünülmesi, bu konuda bir örnek olarak gösterilebilir.

Diğer bir örnek, mer'a konusudur. Bilindiği üzere ülkemizin takriben 1/3'ü civarında bulunan mer'alar bugün halâ sahipsizdir ve yıllardan beri bu konuya ormancıların sahip çıkması gerektiği ileri sürülmekte olmasına karşılık karar ve eylem safhasına bir türlü ulaşılamamıştır.

Bu durum yüksek ve orta dereceli öğretimi de etkilemiş, programların hazırlanmasında oturmuş bir hizmet - görev ve kuruluş düzenine sahip olunmadığı için, genel ve klasik bir ormancılık öğretim - eği-

timi sürdürülmüştür. Ormancilık teşkilâtımızın bu yola girmiş olması, bu ilke sağlanmış olacaktır. Böylece de açıklık kazanmış hizmet taleplerine göre öğretim - eğitim arz'ını ayarlamak ve sağlamak mümkün bulunacaktır.

B. Ormancilık Hizmetlerinin Çeşitli Kademelerdeki Personelle Sağlanması :

Ormancılığın uygulamalı bir meslek oluşu ve hizmetlerin öğretim - eğitimle sağlanan tüm bilgi ve yeteneklerin uygulamaya aktarılmasıyla görülebileceği gerçeği, bu hizmetleri toplumun yararına sunmak üzere ormanlardaki ilk ve mekanik işleri yapmaktan sevk ve idare seviyesindeki çalışmalara kadar uzanan bir hizmetler ve görevler kompleksinin varlığını ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma göre ormancilık hizmetleri, genel olarak bütün dünyada üç kademede elemanlarla gerçekleştirilmektedir. Bu grup veya kademeler şunlardır :

1 — Ormancılığın gerektirdiği en üst seviyede bilgilerle donanmış, mesleğin ilmini, araştırmasını ve yönetimini yürüten personel (yüksek seviyede öğretim ve eğitim görmüş elemanlar).

2 — Bu personelin esaslarını tayin edeceği ve planlayacağı hizmetleri, yine onların yönetimi ve denetimi altında uygulamaya aktaracak ve sonuçlandıracak elemanlar (orta seviyede ormancilık öğretim ve eğitimi görmüş teknikerler ve diğer hizmetliler).

3 — Hizmetlerin ilk kademede uygulamalarını gerçekleştirecek ve yapacak olan elemanlar (ilk seviyede öğretim ve eğitim görmüş orman işçileri).

Böylece, ormancilık öğretim ve eğitimde ikinci genel ilkeyi bu üç kademede personelin yetiştirilmesi teşkil etmektedir.

Türkiye'de 100 seneyi aşkın bir süre önce (1857) ve evvelâ yüksek seviyeli ormancilık öğretim - eğitim kurumunun vücut bulması, daha sonraları ortaya çıkan ihtiyacın sevki ile orta seviyeli öğretim ve eğitim kuruluşlarına gidilmesi (1915), nihayet 1943'den ve özellikle 1961 yılından bu yana ilk dereceli ormancilık öğretim ve eğitim olanaklarının da sağlanması suretile bu ilke gerçekleştirilmiş bulunmaktadır.

C. Ormancilık Hizmetlerinin, Hizmet Bölümü (Dal Ayrımı) Esasına Göre Sağlanması :

Çağımızda ormanlardan beklenen hizmetlerin ve yararların çeşitlenmesi ve ormancılığın gelişmesi, bu hizmetleri sağlayacak persone-

lin daha bilgili ve daha yetenekli yetiştirilmesini zorunlu kılmış, böylece belli sahalarda ihtisas sahibi olmaları ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Buna göre, ormancılık hizmetlerini sağlamak üzere görev alacak olan elemanların kendi çalışma düzeyleri içinde ve fakat değişik formasyonlarda yetiştirilmeleri, genel bir ifade ile iş (hizmet) bölümü esaslarının uygulanması gerekmektedir. Bu itibarla, çağımız ormancılık öğretim ve eğitiminin dayandığı genel ilkelerden bir diğerini de, her kademedeki öğretim ve eğitimde hizmet bölümü (dal ayırımı) suretile ihtisaslaşmaya imkân verecek şekilde bir yetiştirme amacının gözetilmesi, olarak saptamak kabildir.

Memleketimizde bu ilke, ilk seviyedeki bir - iki istisnası hariç, bugüne kadar sağlanabilmiş değildir. Orta ve yüksek öğretim - eğitim gören personel, sınırlı bir seviyede de olsa, hemen her ormancılık hizmetini görecektir. Mesleğe intisap edenler, çalıştıkları hizmet dalında ihtisas veya yeterlilik kazanmayı kişisel gayret, görgü ve tecrübe ile sağlamışlardır. Bu sonuç, şüphe yok ki ormancılık entansitemizle ve teşkilâtın istihdam politikası ile yakından ilgili bulunmaktadır.

Bugün teşkilâtın bu yönde organize edilmeye çalışılması yanında yüksek öğretimde de bölüm ve dal ayırımı esaslarına doğru gidilmekle, yüksek dereceli hizmetler ve eleman için bu ilkenin sağlanması mümkün olacaktır.

D. *Ormancılık Öğretim ve Eğitiminin Millî Nitelikte Olma İlkesi :*

Ormancılık hizmetleri ve ilgili diğer koşullar itibarıyla memleketten memlekete farklı durumlarla karşılaşılması, bu hizmetlerden birinin veya bir kaçının ağır basmasına ve hattâ bir memlekete özgü yeni hizmetlerin ihdasına yol açabilir. Böylece, uygulanacak ormancılık rejimi, o memlekete uygun bir sentezin varlığını zorunlu kılar.

Memleketler için olduğu gibi bir memleketin çeşitli bölgeleri itibarıyla de bu gibi durumlar ortaya çıkabilir. Böylece, ön plânda ve daha genel olarak memleket şartlarını ve ihtiyaçlarını gözeterek sorunların çözümünü amaçlayan millî karakterde bir ormancılık öğretim ve eğitimine, ikinci plânda ve özel olarak da bölgesel ormancılık öğretim veya eğitime vücut verecek unsurların varlığı söz konusu olmaktadır. Bu husus pek tabii olarak, personelin yetiştirilmesini ve istihdamını, buna bağlı olarak da öğretim - eğitim politikasını etkileyecektir.

Buna göre dördüncü temel ilkeyi, öğretim ve eğitimin millî gerekiyorsa bölgesel niteliğe sahip kılınması şeklinde ortaya koymak müm-

kündür. Ancak bölgesel olma keyfiyetinin orta ve yüksek seviyeli temel öğretim - eğitimle bir ilişkisi olmadığı hemen belirtilmelidir.

Türkiye'de ormancılık öğretim ve eğitimi, kuruluş ve gelişme koşulları nedeniyle, II. Dünya Harbine kadarki devrede yabancı mütehasısların ve ilim adamlarının görüş ve anlayışına uygun surette olagelmış, genel ormancılık bilgilerinin kendi koşullarımıza uygulanması ve özel sonuçlara, millî nitelikte (ülke sorunlarına dönük) sentezlere varılması yeterli derecede mümkün olamamıştır. Bu sonucu hazırlayan faktörler, ormancılık entansitemizin derecesini tâyin eden faktörlerdir, denilebilir. Bu durumun bir gereği olarak da, yakın zamanlara kadarki orta ve yüksek seviyeli ormancılık öğretim ve eğitiminde, aranan ölçüde millî nitelik vasfını müşahade etmek zordur. Bugün artık ormancılığımıza ve ormancılık öğretim - eğitim müesseselerimize kendimiz tarafından yön verilmekte, böylece bir yandan memleket ormancılık sorunlarını konu eden araştırmaların oldukça kabarık bir miktara yükselmesi ve bir yandan da ormancılığımızda entansite derecesinin artması kendimize özgü sorunlarımızın ve hal çarelerinin ortaya konması daha etkili şekilde kabil olmaktadır.

Bu millî nitelikte olma ilkesinin, bütün dünya ormancılığında müştereken kullanılan bilgi ve esaslar dışında, münhasıran kendi şartlarımızı kapsayan konular için aranacağı tabiidir.

Türkiye, çeşitli yönlerden önemli farklar gösteren bölgelere sahip bir memlekettir. Yöresel koşulların büyük ölçüde söz sahibi olduğu ormancılıkta çeşitli hizmetlerin görülmesi, bu koşullara nüfuzu ve ormancılık bilgilerinin uygun şekilde kullanılması yeteneğini gerektirir. Bu durum da, bazı ülkelerde örneği görüldüğü üzere, bölgesel ormancılık kavramının memleketimizde de söz konusu olabileceği sonucunu doğurmaktadır. Bu itibarla, özellikle ilk seviyedeki elemanların bölgesel ormancılık koşullarına göre yetiştirilmeleri gerekli görülebilir. Ancak, hemen işaret edilmelidir ki, bu husus *devamlı orman işçisi* politikası ile sıkıca ilgili bulunmaktadır. Orta ve yüksek kademedeki elemanlar için ise, ilk yetiştirme devresindeki (okul) öğretim ve eğitimde böyle bir esasa yönelinmesi gereği yoktur. Gerekliyse bu ihtiyaç mesleki eğitim yolu ile karşılanabilir.

Şüphesiz daha büyük ölçüde millî olmak, bölgesel şartlarımıza göre yetenek kazanabilmek, ormancılığımızı geliştirecek önemli bir konudur.

IV. TÜRKİYE'DE ORMANCILIK ÖĞRETİM VE EĞİTİM KURULUŞLARININ GENEL KRİTİĞİ VE TEKLİFLER

Bu bölümde, daha evvelki bölümlerde açıklanan esas ve ilkeler ba-

kımından memleketimiz ormancılık öğretimi ve eğitim kurumları kademeler itibarile gözden geçirilerek tebliğ konusu ile ilgili yönlerden kritikleri yapılmış ve gerekli görülen teklifler belirtilmiş bulunmaktadır.

A. İlk Seviyede Ormancılık Öğretim ve Eğitimi :

Memleketimizde bugüne kadar ilk dereceli ormancı personel olarak Orman Muhafaza Memurları, Ölçme - Kesim ve Depo Memurları ve nihayet Orman İşçileri anlaşılmıştır. Orman işçileri dışındaki diğer hizmet grup ve dallarında çalışanların orta seviyeli ormancılık öğretim ve eğitimi görmüş elemanlar olmalarını öngördüğümüzden, ilk kademe ormancı personelden sadece orman işçileri anlaşılmış ve dolayısıyla burada onlar üzerinde durulmuştur.

Ormancılığı gelişmiş ülkelerde oldukça eski tarihlerden beri devam edegelen orman işçisi eğitimi, memleketimizde, mevcut üç personel kademesi içinde en son ele alınmış olanıdır. Bilindiği üzere orman işçilerini yetiştirmek için ilk meslekî eğitim şekli, 1956'dan bu yana çeşitli yerlerde ve çok sayıda yapılan bir - üç hafta süreli seyyar kurslar olmuştur. Daha sonraları 1961 yılında dış yardımdan faydalanılarak İşçi Eğitim Kampları kurulmuştur. Bu kamplar, çeşitli konularda bilgi veren ve ormanîçi ve civarı köylerdeki orman işçilerini bu bilgilerle sahip kılmak üzere 5 - 8 aylık eğitim süresi ile çalışan ve sayıları 20'nin üstünde bulunan ilk seviyeli öğretim - eğitim kuruluşlarıdır. Yine bu meyanda bir başka kuruluş olarak da Eğitim Merkezlerinin vücut bulduğu görülmektedir. Bunlar ormanîçi ve civarı köylerden devamlı kalifiye orman işçisi sağlama yanında, ölçme - kesim ve depo memurları gibi hizmetlilerin de yetiştirilmeleri amacıyla kurulmuş olup, kısa ve uzun süreli iki eğitim devresine sahiptir. Konumuzu ilgilendiren *kalifiye usta işçilerin* yetiştirilmesinde, kısa devreli kurslarla eğitim sağlanmaktadır¹⁶.

Kendi içlerinde kuruluş tarihi itibarile bir gelişme işareti veren bu müesseselerde, eğitim programları, metodları ve başarıyı değerlendirme teşvik konularında göze çarpan hususlar şunlardır^{17, 18}.

16) Selman, F. - Metin, G. - Cankurtaran, F. : 1968. Türkiye'de Orman İşçiliği, Orman İşçilerinin Eğitimi ve Donatımı, S. 85 - 87.

17) Or. B. Or. Gn. Md. : 1964. Ormancılık İşçi Eğitim Merkezleri Yönetmeliği.

18) Or. B. Or. Gn. Md. : 1965. Ormancılık İşçi Eğitim Kampları Yönetmeliği.

- a) Eğitim Merkezlerinde 3 veya 5 yıllık ilkokul şartı aranmakta, Eğitim Kampları için böyle bir şart bulunmamaktadır.
- b) Eğitimin esası uygulamaya dayanmakta, işçiler iş başında yetiştirilmektedir.
- c) Fikren kalkınmaları amacı ile de bazı teorik bilgiler verilmekte, bu arada küçük el sanatları öğretilmektedir.
- d) Eğitim kamplarında başarıyı değerlendirme, orman işçisi olarak :

- «A — İşçi grubu çalıştırabilir,
 B — Müstakil çalışır,
 C — Nezaret altında çalışır»

şeklinde, yapılmakta ve belgelenmektedir.

Eğitim Merkezlerinde ise, yine bir belge verilerek eğitimin orta, iyi, pekiyi derecede tamamlandığı belirtilmektedir.

- e) Eğitim Kamp ve Merkezlerinde başarılı olanlara Muhafaza Memuru, Ölçme - Kesim ve Depo Memurlukları yolu açılmakta, bu suretle başarı teşvik edilmektedir.
- f) Bu eğitimle hizmet dalları bakımından fidancılık, imâr, bakım, istihâl, yol yapımı, nakliyat, orman ve toprak korunması, mer'a ıslahı gibi orman işleri konularında bilgiler verilmektedir.

Bu esaslara göre yürütülen ilk seviyeli ormancılık öğretim ve eğitimine tâbi tutulacak personelin, başarıyı kısıtlayan organizasyon noksanlığı v.s. gibi hususlar dışında;

- a) Yine aynı kabul şartlarının uygulanması,
- b) Öğretim ve eğitimin, % 20 teorik bilgiler, % 80 pratik bilgiler ve uygulamalar şeklinde ve aynı nitelikteki eğitim kurumlarının hepsinde aynı seviyede ve vasıfta yetiştirmeyi sağlayacak programlarla yürütülmesi,
- c) Devamlı orman işçisi prensibi ve politikası gözönünde tutulacak ve bu müessese gerçekleştirilecekse, işçi kamplarındaki eğitimde ve dolayısıyla programlarda konu itibarile yöresel koşullar ve gereklerin nazara alınması,
- d) Eğiticilerin niteliği, eğitim program ve metodları ve diğer hususlarda, eğitim organizasyonunun başarılı olmasını sağlayacak koşulların gerçekleştirilmesinin gözetilmesi,

- e) Başarı gösterenler için başarıyı teşvik ve değerlendirme vasıtası olarak halen uygulanan usûllerin yine izlenmesi, ancak eğitim kamp ve merkezlerinin her iştirak eden için bu amaçlarla bir basamak olarak kullanılmasına imkân verilmemesi, esas amaç olan meslekî çalışmalar için yeterli ve kalifiye orman işçisine sahip bulunma keyfiyetini sağlayacak tedbirlerin alınması,
- f) Devamlı orman işçiliği açısından ve orman endüstrisi bölümü de nazara alınarak, daha yetenekli eleman yetiştirebilmek üzere, ilk seviyedeki ormancılık eğitim ve öğretiminin belli hizmet dallarında çalışacak belli nitelikte işçi yetiştirmek amacı ile yürütülmesi, örneğin :
- 1 — Kesim, nakil, yükleme, istifleme
 - 2 — Fidanlık, ağaçlandırma, bakım
 - 3 — İnşaat (özellikle yol inşaatı ve bakımı)
 - 4 — Endüstri

şeklinde bir ayırma gidilmesi suretile yetiştirilmeleri, bu itibarla ve özellikle eğitim programlarının hazırlanmasında da bu esasların gözetilmesi uygun olacaktır.

B. Orta Seviyede Ormancılık Öğretim ve Eğitimi :

Memleketimizdeki ormancılık öğretim ve eğitiminde ikinci tip kuruluşların, bu kademeye ait personel için teşkil edilmiş olduğu görülmektedir. Nitekim, 1915 - 1920 devreli Hendek Orman Ameliyat Mektebi, 1917 - 1919 devreli İslâhiye Orman Ameliyat Mektebi, 1930 - 1934 devreli Bahçeköy Orman Ameliyat Mektebi, 1934 - 1949 devreli Bursa Orta Orman Okulu, 1937 - 1952 devreli Bolu Orta Orman Okulu, 1953 - 1958 devreli Düzce Orman Tatbikat Okulu ve nihayet 1958 kuruluşlu Düzce Orman Tekniker Okulu ile 1964 kuruluşlu Trabzon Orman Tekniker Okulu bu türlü müesseseler olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır¹⁹.

Bu kuruluşlar, tebliğ konusunu ilgilendiren yönleriyle tetkik edildiğinde şu hususlar tespit edilmektedir :

- a) Bu okullara alınan öğrencilerde, orta okul öğrenimi görmesi şartı aranmıştır.
- b) Öğretim ve eğitimin amacı, sadece yardımcı teknik eleman yetiştirmek olmuştur.

19) Vural, K. : 1965. Orman Genel Müdürlüğünün Teknik Personel İhtiyacı, S. 159 - 164.

- c) Öğretim ve eğitimde, hizmet dallarına ayırım söz konusu olmamış ve genel olarak tek tip eleman yetiştirilmiştir. Hizmet farkları (bölümleri) itibarile gerekli formasyon, meslekte işi bizzat yaparak kişisel gelişme ile sağlanmaya çalışılmıştır.
- d) Öğretim süreleri 2 - 4 yıl arasında değişik olmuştur.
- e) Öğretim ve eğitim programları özel esas ve prensipler gözetilerek hazırlanmamış, yüksek öğretim ve eğitimdekinin hemen hemen bir kopyası şeklinde olagelmıştır.

Sonuncu maddede açıklanan husus, bu seviyeli okulların en göze çarpan niteliği olarak ortaya çıkmaktadır. Amaç - vasıta veya hizmet - eleman ilişkisinin gerektiği ölçüde nazara alınmaması sonucu, bu okullardaki öğretim - eğitim programlarının hazırlanması ve özellikle yürütülmesinde, uygulanan metodlarda, öğretmen ve eğitimcilerin kişisel görüş ve nitelikleri hâkim olmuştur. Nitekim bu okullarda, bazı konuların yüksek seviyedekine (Fakülte) yakın hacim ve ölçüde öğretilmesine çalışılmak gibi isabetsizliklerle karşılaşmıştır. 1948 yılında memleketimizde incelemelerde bulunan bir yabancı mütehassıs da bu konuya işaret ederek, orta ormancılık öğretimindeki ders programlarının Fakültekinden pek az fark gösterecek şekilde çok ağır ve yüklü olduğunu ve bunun sakıncalarını belirtmiştir²⁰.

Orman Bakanlığı'nın bu konu ile ilgili son kararı, tekniker okullarının da faaliyetine son vermek ve «bölge şefinin emir ve murakabesi altında, bölgenin belirli bir sahasındaki bütün hizmetleri sahaya aktaracak... ve arazide sürekli olarak çalışacak ve bugünkü Ölçü - Kesim memurlarının daha üstünde... uygulama memurları adı ile yardımcı bir sınıfın 1971 - 1972 ders yılından itibaren... eğitilmesine başlanmak» şeklinde tezahür etmiş bulunmaktadır²¹.

Orta seviyeli ormancılık öğretim ve eğitiminde tebliğ konusu ile ilgili olarak şu hususların nazara alınması uygun olacaktır :

- a) Bu seviyeli öğretim - eğitime, yine orta okul temel öğrenimi görmüş öğrenciler alınmalıdır. Zira bugünkü teknik her türlü meslekte çalışanların en az orta okul seviyesinde genel kültüre sahip olmalarını gerektirmektedir²².
- b) Yüksek seviyeli hizmet gören elemanlarla orman işçileri dı-

20) Näslund, M. : 1948. Ormanlarımız ve Ormancılığımız Hakkındaki Müşahadeleri ile Orman Araştırma Kuruluşları Hakkında İkinci Rapor, S. 19.

21) Or. B. Or. Gn. Md. : 1971. Orman Uygulama Memurları - Bülten, S. 7.

22) Türkiye Eğitim Milli Komisyonu : 1961. Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu, S. 54.

sında kalan bütün personel, orta seviyeli öğretim ve eğitime tâbi tutulmalıdır.

- c) Bu seviyede öğretim - eğitim süresi en çok üç yıl olmalı ve bu süre, çeşitli hizmet gruplarında çalışacak elemanları yetenekli yetiştirecek şekilde ayarlanmalıdır.
- d) Öğretim ve eğitim programlarında hizmet niteliği esas tutulmakla beraber, genel bir kıstas olarak % 40 teorik, % 60 pratik ve tatbiki bilgilere yer verilmesinin uygun olduğu söylenebilir.
- e) Programlar, bundan önceki bölümlerde değinilen esaslara göre hazırlanmalıdır.
- f) Öğretim - eğitim metodları, bilme yanında mutlaka yapabilmeyi de mümkün kılacak şekilde uygulanmalı ve bu hususta evvelce açıklanan esaslar gözetilmelidir.
- g) Bölgesel ormancılık koşullarının gerektireceği özel bilgiler ve belli konularda derinleşme, mesleki eğitimi sağlanmalıdır.
- h) Başarıyı değerlendirme konusunda gerçek öğrenmeyi ve kişisel kabiliyetleri geliştirmeyi sağlayacak bir yol tutulmalıdır. Teşvik konusunda da çeşitli şekillerde maddî - manevî mükâfatlandırma yolları sağlanmalıdır.
- i) Yüksek seviyeli öğretim - eğitimindeki paralel şekilde orta dereceli personelin de hizmet bölümü ve dalları esasına göre yetiştirilmelerine ihtiyaç duyulduğu takdirde;
 - 1 — Ölçme ve Kesim, nakliyat, depolama ve benzeri diğer işlere ait konular,
 - 2 — Fidanlık, ağaçlandırma ve bakım, toprak koruma konuları,
 - 3 — Orman koruma konuları,
 - 4 — Makinistlik, operatörlük ve endüstri ile ilgili konular,
 - 5 — Ameli işlerle ilgili çeşitli teknik konular (yol yapımı v.s. gibi)
 - 6 — Gerekli görülen büro işleriyle ilgili konular, şeklinde bir hizmet ayırımı esası uygun olabilir.

C. Yüksek Seviyede Ormancılık Öğretim ve Eğitimi :

Türkiye'de ormancılık, ilk olarak bu seviyede öğretim ve eğitimle başlamış ve 1857 yılında Fransa'dan getirtilen uzmanlarla kurulan Or-

man Okulu (1857 - 1869 ve 1870 - 1880), daha sonraları Orman ve Maden Okulu (1880 - 1893), Halkalı Ziraat Mektebi Âlisi (1903 - 1909), Orman Mektebi Âlisi (1909 - 1917, 1917 - 1923, 1923 - 1925 ve 1925 - 1934), Y. Z. E. Orman Fakültesi (1934 - 1948) şeklinde bir gelişme göstererek 1948'de bugünkü İ.Ü. Orman Fakültesi'ne ulaşmıştır²³.

100 seneyi aşkın bir tarihe sahip olan Yüksek Dereceli Ormanlık öğretim ve eğitimimiz, tebliğ konusu yönünden incelendiğinde aşağıdaki özellikleri göstermektedir :

- a) İlk devrede Rüştüye ve Ortaokul mezunları kabul edilmiş, lise öğrenimi şartı sonraki devrelerde (930 - 31) aranmıştır.
- b) Mühendis diploması 1880 yılından sonra verilmeye başlanmıştır.
- c) Öğretim süresi 2 - 4 yıl arasında değişmiştir.
- d) Bu öğretim ve eğitimde bugüne kadar hizmet dalı ayırımı söz konusu olmamış, tek tip eleman yetiştirilmiştir. Tatbikatta farklı hizmet dallarında gerekli olan yetenek ve ihtisas, genellikle elemanların bizzat bu işlerde çalışması ile ve kişisel olarak elde edilmiştir.
- e) Öğretim - eğitim, müessesenin kendisi tarafından istikâmetlendirilmiş, dersler, bunların hacımları ve muhteviyatları, öğretim - eğitim programları ve metodları, öğretim üyelerinin veya müessese kurullarının görüşüne dayanmıştır.
- f) Öğretim ve eğitim, kuruluşundan itibaren uzun bir süre yabancılar tarafından yürütüldüğü, başlangıç ve gelişme süreci içinde olduğu için, ormancılık entansitesi ve diğer ilgili dış şartlar da rol oynayarak, memleketin özel şartlarının şekillendirdiği milli nitelikte bir ormancılık öğretimine ancak son devrelerde sahip olmaya başlamıştır.
- g) Sadece lisans öğrenimi verilmiş, lisansüstü öğretim, birkaç istisnası ile, akademik kariyere dahil olanlara doktora çalışması yaptırmak amacıyla yürütülmüş ve bu bakımdan sınırlı kalmıştır.
- h) Yine genellikle son yıllara kadar hocaların münferit gayret ve çalışmaları dışında müessese olarak mesleki eğitimde sistemli ve programlı şekilde rol alamamış, ancak son yıllarda mes-

23) İ.Ü. Or. Fakültesi : 1957. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi. S. 1 - 4.

lekte çalışanlara bazı hizmet dalları itibarile geliştirme kursları sağlanabilmiştir.

- i) Diğer ilgili şartların yanında uygulanan öğretim programları ve özellikle metotları nedeniyle, genel öğretime paralel olarak, *yapabilme* niteliğini vermede yeterli seviye sağlanamamıştır.
- j) Yakın yıllara kadar yetiştirilen elemanlar sadece orman teşkilâtında çalışmakta iken bugün yakın hizmetler gören bir kısım müesseselerin eleman ihtiyacı nazara alınamamış, bununla ilgili olarak programlarda bir değişikliğe gidilememiştir.
- k) Yine, gerek tatbiki ormancılık, gerek diğer ilgili kamu ve yüksek öğretim - eğitim kuruluşları ile gerektiği şekilde bağ sağlanamadığı için, programlarda ve metodlarda tatbikatın ihtiyacını daha iyi karşılayabilecek değişikliklerin yapılması mümkün olamamıştır.
- l) Uygulanan öğretim - eğitim programları ve metotları (bir bakıma tek tip eleman yetiştirme prensibi ve öğrenci sayısı), öğrencilerin kişisel özelliklerini nazaran alabilecek bir öğretim ve eğitime gerektiği ölçüde imkân verememiştir.
- m) Öğretim ve eğitimde başarıyı değerlendirme tarzı, öğrencilerin daha önceki öğretim kurumlarında edindikleri, konuyu gerçekten öğrenme ve nüfuz etme yerine imtihanda geçme alışkanlığını bertaraf edebilecek şekilde seyretmemiştir.
- n) Başarıyı teşvik konusunda, maddî - manevî mükâfatlandırma yolundan devamlı ve ciddi olarak yararlanılamamıştır.

Yukarıda açıklanan hususların bir kısmı, Fakültenin reorganizasyonu dolayısıyla yapılan çalışmalarla ortaya konmuş²⁴ ve yine memleketimizde bu yönden incelemelerde bulunan yabancı uzmanlar tarafından da zikredilmiş bulunmaktadır²⁵. Fakültenin meçhulü bulunmayan bu gerçeklerin çok büyük kısmı, bu müessese dışında kalan koşullar ve imkânların doğurduğu sonuçlardır.

Bugün artık, yüksek seviyede ormancılık öğretim ve eğitimi yapı-

24) Kalıpsız, A. - Gülen, İ. - Tokmanoğlu, T.: 1969. İ.Ü. Orman Fakültesi-nin Öğretim ve Eğitim Sorunları ve Çözüm Yolları Hakkında Rapor. İstanbul, S. 3 - 4.

25) Shirley, H.L. - Graves, P.F.: 1968. Türkiye'de Ormancılık Eğitimi. O.B. Or. Gn. Md. Yayınlarından. Ankara, S. 1 - 11.

lan Fakültede, hizmet dallarını ve ihtisaslaşmayı nazara alacak, öğretim ve eğitim programları ile metotlarında çağın gereklerine uymayı mümkün kılacak reorganizasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Bu çalışmaların daha verimli bir yüksek öğrenimi sağlayacağı, böylece statik durumdan dinamik bir öğretim - eğitim sistemine geçileceği muhakkaktır. Bu seviyedeki öğretim ve eğitimle ilgili teklifler, evvelki bölümlerde zikredilen ve yukarıda açıklanan hususları olumlu bir yöne sevkedecek teklifler olabilir.

FAYDALANILAN ESER VE KAYNAKLAR :

- FAO : 1964. FAO Advisory Committee On Forestry Education. Rome.
- Fırat, F. : 1960. Criteria for determining a program of forestry education. Proceeding Fifth World Forestry Congress «Multiple Use of Forest Lands» Vol. 2, Seattle, USA. S. 1187.
- » » : 1969. Orman Ürünleri Sanayii ile ilgili Öğretim ve Eğitim. İ.Ü. Or. Fak. Dergisi, Seri : B. Sayı : 2. İstanbul.
- Gülgün, N. : 1969. Hizmetçi Eğitim ve Öğretim Tekniği. T.B. O.G.M. Teknik Haberler Bülteni, Sayı 30. S. 84-98. Ankara.
- İ. Ü. Orman Fakültesi : 1957. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi (Tarihçe - Öğretim - Araştırma - Organizasyon). İ.Ü. Or. Fak. Yayınlarından No. 737 - 53. İstanbul.
- Kalkandelen, H. : 1966. Devlet Memurlarının Eğitimi, Hizmetçi Eğitim Kuruluşları ve Üniversite - Kamu Personelinin Eğitim Konferansı. A.Ü.S.B.F. Yayınlarından No. 213 - 195, s. 373 - 409. Ankara.
- Milli Prodüktivite Merkezi : 1969. Eğitim Metotları. M.P.M. Yayınlarından No. 50. Ankara.
- Molitar, A. : 1959. The University Teaching of Social Sciences - Public Administration. Paris.
- Mursell, J. L. : 1954. Successful Teaching. New York.
- Näslund, M. : 1948. Ormanlarımız ve Ormancılığımız Hakkındaki Müşahadeler ile Orman Araştırma Enstitüsü Kuruluşu İçin Verdiği İkinci Rapor. T.B.O.G.M. Yayınlarından, Sayı 90. Ankara.

- Orman Bakanlığı : 1971. Orman Uygulama Memurları - Bülten. Sa-
Or. Gn. Müdürlüğü : yı 78. S. 7. Ankara.
- » » : 1964. Ormanlık İşçi Eğitim Merkezleri Yönetme-
liği. Res. Gaz. 25.9.1964, No. 11816.
- » » : 1965. Ormanlık İşçi Eğitim Kampları Yönetmeli-
ği. Res. Gaz. 23.6.1965, No. 12030.
- Selman, F. - Metin, G. - : 1968. Türkiye'de Orman İşçiliği, Orman İşçileri-
Cankurtaran, F. : nin Eğitimi ve Donatımı. T.B.O.G.M. Teknik Ha-
berler Bülteni, Sayı 25, S. 78 - 95. Ankara.
- Shirley, H. L. - : 1968. Türkiye'de Ormanlık Eğitimi. O.B.O.G.M.
Graves, P. F. : Yayınlarından. Ankara.
- Türkiye Eğitim Milli : 1961. Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporu.
Komisyonu : M.E.B. Yayınlarından. İstanbul.
- Vural, K. : 1965. Orman Genel Müdürlüğünün Teknik Perso-
nel İhtiyacı ve Ormanlık Öğretimi. T.B.O.G.M.
Teknik Haberler Bülteni, Sayı 13, S. 153 - 167.
Ankara.